

Силабус навчальної дисципліни
«Методи індуктивного моделювання»

Спеціальність	Для спеціальностей Навчально-наукового інституту інформаційних технологій та робототехніки
Освітня програма	Для яких освітніх програм Навчально-наукового інституту інформаційних технологій та робототехніки
Освітній рівень	Перший (бакалаврський)
Статус дисципліни	Вибіркова
Мова викладання	Українська
Курс / семестр	4 курс, 7 семестр
Кількість кредитів ЄКТС	4
Розподіл за видами занять та годинами навчання	Лекції – 14 год.
	Лабораторні - 26 год.
	Самостійна робота - 80 год.
Форма підсумкового контролю	Диференційований залік
Кафедра	Кафедра комп'ютерних та інформаційних технологій і систем, аудиторія л104, https://nupp.edu.ua/page/kafedra-kompyuternikh-ta-informatsiynikh-tekhnologiy-i-sistem.html
Викладач (-і)	Скакаліна Олена Вікторівна, к.т.н., доцент
Контактна інформація викладача	itm.evskakalina@nupp.edu.ua
Дні занять	За розкладом, відповідно до графіку навчального процесу
Консультації	аудиторія л104, відповідно до графіку
Мета навчальної дисципліни – формування теоретичних знань з сучасних методів індуктивного моделювання на прикладі методу групового урахування аргументів, засвоєння студентами основних підходів, методів та принципів побудови структурно – параметричних моделей і надбання навичок їх застосування для вирішення задач моделювання при розробці інтелектуальних інформаційних систем, а також засвоєння студентами методології дослідження змодельованих об'єктів, процесів та прийняття рішень на підставі даних, що були отримані шляхом індуктивного моделювання МГУА; здатність обирати найбільш адекватні методи індуктивного моделювання для структурного та параметричного моделювання об'єктів і інтелектуальних систем; Здатність використовувати класичні та гібридні методи групового обліку аргументів для побудови прогнозуючих трендів всіх горизонтів прогнозування.	
Програмні результати навчання ✓ засвоєння теоретичних знань з сучасних методів індуктивного моделювання, на прикладі методу групового урахування аргументів. ✓ освоєння основних підходів, методів та принципів побудови структурно-параметричних моделей для вирішення задач моделювання в інтелектуальних інформаційних системах. ✓ розвиток навичок застосування методології дослідження змодельованих об'єктів і процесів, а також прийняття рішень на основі отриманих даних через індуктивне моделювання мгуа. ✓ здатність обирати найбільш адекватні методи індуктивного моделювання для структурного та параметричного моделювання об'єктів і інтелектуальних систем. ✓ вміння використовувати класичні та гібридні методи групового обліку аргументів для побудови прогнозуючих трендів на всіх горизонтах прогнозування.	
Передумови для навчання Здобувач освіти має володіти знаннями з вищої математики, теорії алгоритмів, моделювання систем.	
Індивідуальне завдання	Не передбачено

Зміст навчальної дисципліни

Тема 1 . Моделі та методи розв'язання задач. Класифікація задач: розпізнання, прогнозування, діагностика, проектування, планування дій. Автоматизація розв'язання задач, що важко формалізуються. **Тема 2.** Етапи розв'язання задач. Постановка задачі. Задачі в замкненій формі. Задачі класу NP: недетерміновані поліноміальні задачі. **Тема 3.** Алгоритм МГУА – метод ідентифікації багатомірних систем . Поняття структурно-параметричної ідентифікації. Задачі, методи та процес моделювання. **Тема 4.** Формування вибірки експериментальних даних . Принципи формування загального параметричного тренду. Алгоритми формування навчальної, контрольної та прогнозуальної вибірок. Горизонти прогнозування. **Тема 5.** Створення моделі об'єкту виду «п входів - 1 вихід». Дослідження впливу параметрів МГУА на якість одержуваної моделі. Статичні та динамічні значення початкової кількості аргументів і розмірів вибірки. Нейро-мережеві гібриди МГУА. **Тема 6.** Правдоподібне виведення. Класифікація методів правдоподібного виведення. Індуктивне узагальнення. Традуктивне виведення. Абдукція. Виведення на основі неповних даних. Обробка невизначеностей. **Тема 7.** Еволюційні алгоритми. Генетичний алгоритм. Селекція. Генетичні оператори. Метод групового урахування аргументів (МГУА). Алгоритми МГУА та МГУА-подібні алгоритми. Приклади застосування алгоритмів МГУА.

Сторінка курсу на платформі Moodle

<https://dist.nupp.edu.ua/course/view.php?id=3545>

Рекомендовані джерела

1. Новожилова, М.В. Методи та засоби прийняття рішень : навч. посіб. / М.В. Новожилова, О.І. Чуб. - Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2024. - 115 с.
2. Харченко, В.О. Моделювання нейронних мереж : навч. посіб. / В.О. Харченко. - Суми : СумДУ, 2024. - 263 с. Інтелектуальний аналіз даних : практикум / М. Т. Фісун, І. О. Кравець, П. П. Казмірчук, С. Г. Ніколенко. - Львів : "Новий Світ-2000", 2019. - 162 с.
3. Козлов, О.В. Методи та моделі інтелектуальних обчислень : навч. посіб. / О.В. Козлов, Ю.П. Кондратенко. - Миколаїв : ЧНУ ім. Петра Могили, 2024. - 148 с. Литвин В. В. Інтелектуальні системи : підручник / В. В. Литвин, В. В. Пасічник, Ю. В. Яцишин. - Львів: "Новий Світ-2000", 2019. - 406 с.
4. Proceedings of International Workshop on Inductive Modelling (IWIM 2007). - Prague: Czech Technical University, 2007. - 329 p.
5. Стеценко І. В. Моделювання систем: навч. посіб. [Електронний ресурс, текст] / І. В. Стеценко ; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. - Черкаси : ЧДТУ, 2019. – 399 с.
6. Томашевський В. М. Моделювання систем. — К.: Видавнича група BVH, 2015. — 352 с.
7. Тимченко А. А. Основи системного проектування та системного аналізу складних об'єктів: Підручник для студентів вищих закладів освіти / За ред.. В. І. Бикова – К. : Либідь, 2010. – 270 с.
8. Мещанінов О. П. Моделювання систем: Навчальний посібник. – Миколаїв: Вид-во МФНаУКМА, 2001. – 268 с.
9. О.В. Скакаліна. Прикладні аспекти використання методу групового урахування аргументів при короткостроковому прогнозуванні // Науковий Вісник національного гірничого університету.- Днепропетровськ, 2015.- Вип.№6(150).- С. 80-88.
10. О.В. Скакаліна. Прикладні аспекти використання нейромережевого методу групового урахування аргументів // Перша Міжнародна конференція «Проблеми виведення з експлуатації об'єктів ядерної енергетики та відновлення оточуючого середовища» INUDEC0'2016 (25-27 квітня 2016) / Збірка матеріалів. – Славутич : Славутицька філія НТУУ «КПІ», 2016. – С.232-240.

Система оцінювання результатів навчання

За результатами поточного контролю протягом семестру студент може отримати максимально 70 балів, за результатами підсумкового контролю 30 балів. Студент, який повністю виконав програму навчальної дисципліни і отримав достатню рейтингову оцінку (не менше 35 балів), допускається до підсумкового контролю з дисципліни.

Більш детальна інформація щодо оцінювання наведена в робочій навчальній програмі.

Накопичування балів з навчальної дисципліни

Види навчальної роботи

Мак кількість балів

Виконання лабораторних робіт		70
Диференційований залік		30
Максимальна кількість балів		100
Відповідність шкали оцінювання ЄКТС національній системі оцінювання та шкалі оцінювання Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»		
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90 - 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	
60 - 63	E	задовільно
35 - 59	FX	
1 - 34	F	
Політики навчальної дисципліни		
Вивчення навчальної дисципліни потребує роботи з інформаційними джерелами, підготовки до лекцій і лабораторних занять, виконання усіх завдань згідно з навчальним планом. Підготовка до лабораторних занять передбачає: ознайомлення з питаннями, які виносяться на заняття з відповідної теми; вивчення лекційного матеріалу. Рішення лабораторних завдань повинно демонструвати ознаки самостійності виконання здобувачем такої роботи, відсутність ознак повторюваності та плагіату. Присутність здобувачів вищої освіти на лабораторних і лекційних заняттях є обов'язковою, важливою також є їх участь в обговоренні всіх питань теми. Пропущені заняття мають бути відпрацьовані. Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися навчальної етики, поважно ставитися до учасників процесу навчання, дотримуватися дисципліни й часових (строкових) параметрів навчального процесу.		
Більш детальну інформацію щодо компетентностей, результатів навчання, методів навчання, форм оцінювання, самостійної роботи наведено у Робочій програмі навчальної дисципліни (https://dist.nupp.edu.ua/course/view.php?id=3545).		

Силабус затверджено на засіданні кафедри «Комп'ютерних та інформаційних технологій і систем» 19 серпня 2024 р. Протокол №1